

Per ANDREU CARANDELL

Per a la versió en forma d'òpera de *La bufa* d'Albert Mestres, titulada *La petita bufa*, no es va utilitzar el text íntegre de l'obra. Les seves parts eren: el "Plany per la mort de Venus"; l'escena "A l'illa d'Eea"; de l'escena "L'infern", només la part del retrobament d'Ulisses amb Anticlea; i de l'escena "A casa", només la "Cançó de les ciutats".

Aquesta tria, feta per l'Albert i Jordi Rossinyol, compositor de la música, condicionava, evidentment, una lectura de l'obra i en descartava d'altres.

Però hi havia un altre condicionament. Els personatges eren quatre: Ulisses, la Veu de la Consciència, Circe i Anticlea, mentre que disposava només de tres cantants: Josep Pieres, Montse Solà i Marisa Martins. Per bé que vaig decidir incorporar un quart personatge, una al·legoria del Desig que fes de contrapunt a la Veu de la Consciència, aquest havia de ser mut i el va representar una actriu, Mònica Marcos, que no podia doblar cap personatge. En fi, l'única possibilitat que em quedava era que la cantant Marisa Martins, que feia de Circe, interpretés també el personatge d'Anticlea.

Aquest fet, en comptes de representar un problema, em va suggerir la idea d'integrar en l'acció el canvi de personatge, és a dir que Anticlea no fos sinó Circe disfressada de la mare d'Ulisses. Teatre dins el teatre. Disfresses. Circe demiürga dins la mateixa escena...

Igual que Iago amb Otel·lo, la maga-dea Circe és, així, qui orquestra, d'amagat, tot l'esdeveniment. Ella és qui mou els fils invisibles del Desig i la Consciència de manera arbitrària, fent-los actuar segons cau la moneda llançada enlaire.

Em va semblar que aquesta opció reforçava la comicitat de la situació en què es troba Ulisses, la ridícula del seu conflicte. Circe el tracta com si fos un nen petit a qui cal distreure amb jocs, disfresses i seduccions. I és que ell, en el fons, els demana. Perquè ¿no assistim, al capdavant, a una crisi totalment subjectiva? ¿La realitat no és sempre, o quasi bé sempre, una projecció de les nostres tribulacions? És més: ¿no és la realitat, en si mateixa, creació, pur teatre? "Perquè és només per a tu i davant teu / nodrissó de Zeus / per a tu i davant teu / que interpretes / aquesta broma / aquesta bufa (...)", diu Circe a Ulisses. I és que l'heroi, com es diu actualment, "es marca ell mateix". L'escena no representa altra cosa que l'espai mental, subjectiu, de la seva ridícula crisi existencial. Una crisi que el porta a voler saber qui és realment, quin

és el sentit de la seva vida, per què Anticlea, la seva mare, l'ha portat a aquest món.

El mateix Ulisses diu que ell és “presoner de la seva arma”. A l'escenari, situat al centre del Teatre Malic, només un pal de barca i un divan. En començar la peça, Ulisses és abraçat al pal, com en el famós passatge de les sirenes de l'*Odissea*; però en aquest cas encarat, per reforçar la idea que ell és víctima del seu propi desig. Als seus peus, Mònica Marcos, l'actriu que representa Venus/el Desig, balla la pròpia mort empesa i xuclada per les onades.

Mentrestant, Circe belluga des del divan els fils de la Consciència i del Desig. I, finalment, calma l'ansietat d'Ulisses, que vol saber què hi ha al final de tot, dient-li: “No has de témer ja res més / Només et calia demanar i desitjar / (...) / Dóna'm la mà / i entra en mi / jo sóc la llinda que tu vols passar / Dóna'm la mà / i entra en mi / això t'alliberarà”.

Fan l'amor i entren a l'infern. Un retorn als orígens, a l'úter matern. Una escena plantejada com un reconeixement traumàtic en què la Consciència va punxant l'heroi, Venus es fa la morta i Circe, disfressada d'Anticlea, enfronta Ulisses amb la crua realitat: “sóc només un buf que vola i voleia / sense carn ni ossada / ...vola i voleia”.

La peça acaba amb la desesperada tornada d'Ulisses a casa, on troba Circe amb un tapís acabat de brodar —¿potser és Penèlope, “la muller concertada”, qui ho ha tramat tot?—, i on s'avorreix, escèptic, recordant antigues batalles.

A més del text i del repartiment, calia tenir molt en compte un tercer aspecte: la música. Quan vaig llegir la peça per primera vegada, no podia treure'm el somriure dels llavis. M'ha passat amb altres obres de l'Albert, de qui he llegit ja tots els gèneres: novel·la, poesia, teatre. És un autor que m'enganya. L'únic autor, dels que he llegit fins ara, que reflecteix de veritat la meua generació. M'entusiasma com barreja temes clàssics i moderns, tot usant un llenguatge planer i legendari. I, sobretot, la seva ironia, que Jordi Rossinyol va saber traslladar a la perfecció a la seva música. Recordo, per exemple, l'ària del “Vull tornar a casa”, en què la música demanava a crits una paròdia de la passió sobreactuada dels divos de l'òpera. La música, en fi, em va inspirar molt sovint tant com el text.

Amb el temps, tornant a visionar el vídeo de *La petita bufa*, m'adono que la meua escenificació il·lustrava massa el text, una crítica que em van fer aleshores, però que jo no tenia prou perspectiva per veure. Hi havia un excés de moviment. Crec que si tornés a dirigir ara *La petita bufa*, intentaria crear més tensió entre la textualitat i l'acció. Amb tot, ha estat una de les meves millors experiències. Vaig trobar en les persones —cantants, músics, actors, compositor i autor— veritables mons.